

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA IJTIMOIIY TARMOQLAR LUG'ATINI YARATISHNING LEKSIK-SEMANTIK ASOSLARI

Eshqorayev Eson Aburaxmatovich

O'qituvchi

Toshkent amaliy fanlar universiteti

E-mail: eshkaraevesan@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17933973>

Annotatsiya: Maqolada ingliz va o'zbek tillarida ijtimoiy tarmoqlarda qo'llaniladigan leksikaning shakllanishi va ishlash xususiyatlari tahlil qilinadi. Metaforizatsiya, o'zlashtirish, so'z yasalishi hamda semantik qayta anglash kabi leksik-semantik jarayonlarga alohida e'tibor qaratiladi. Tahlil ommabop ijtimoiy tarmoqlar — Instagram, TikTok, Telegram, Twitter (X) va Facebook'dan olingan misollar asosida amalga oshiriladi. Qiyosiy yondashuv internet leksikasining rivojlanishidagi umumiy tendensiyalar hamda milliy-madaniy farqlarni aniqlash imkonini beradi.

Аннотация: В статье рассматриваются особенности формирования и функционирования лексики, используемой в социальных сетях английского и узбекского языков. Особое внимание уделяется лексико-семантическим процессам, таким как метафоризация, заимствование, словообразование и семантическое переосмысление. Анализ проводится на основе примеров из популярных социальных сетей — Instagram, TikTok, Telegram, Twitter (X) и Facebook. Сравнительный подход позволяет выявить общие тенденции и национально-культурные различия в развитии интернет-лексики.

Abstract: The article examines the peculiarities of the formation and functioning of vocabulary used in social networks of the English and Uzbek languages. Special attention is paid to lexical-semantic processes such as metaphorization, borrowing, word formation, and semantic reinterpretation. The analysis is based on examples from popular social networks - Instagram, TikTok, Telegram, Twitter (X), and Facebook. A comparative approach allows for the identification of common trends and national-cultural differences in the development of internet vocabulary.

Kalitso'zlar: ijtimoiytarmoqlar, lug'at, semantika, qarzolish, neologizm, ingliztili, o'zbektili.

Ключевые слова: социальные сети, лексика, семантика, заимствование, неологизм, английский язык, узбекский язык.

Key words: social networks, vocabulary, semantics, borrowing, neologism, English language, Uzbek language.

Kirish

Ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy muloqotning ajralmas qismiga aylandi, bu esa yangi so'z va ma'nolarning faol rivojlanishiga ta'sir ko'rsatdi. Ingliz va o'zbek tillarida lug'atning o'ziga xos qatlami — yuqori darajadagi dinamiklik, ijodkorlik va tillararo o'zaro ta'sir bilan ajralib turadigan internet leksikasi shakllanmoqda.

Tadqiqotning maqsadi ingliz va o'zbek tillarida ijtimoiy tarmoqlar leksikasining shakllanishidagi leksik-semantik mexanizmlarni aniqlash hamda ularning rivojlanishidagi o'xshash va farqli jihatlarni ochib berishdan iborat.

1. Leksik-semantik tahlilning nazariy asoslari

Leksik-semantik tahlil so'z ma'nolarini o'rganish, ularni qayta izohlash va o'zaro ta'sirini tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Zamonaviy tilshunoslar (Yu. D.

Apresyan, V. N. Teliya, J. Lakoff) fikriga ko'ra, semantik o'zgarishlar jamiyatning madaniy va kognitiv xususiyatlarini aks ettiradi. Ijtimoiy tarmoqlar kontekstida bu jarayonlar ayniqsa tez sodir bo'ladi.

2. Ijtimoiy tarmoqlar lug'ati manbalari

2.1. Qarz olish va o'zlashtirish

Ingliz tili ko'pincha innovatsiyalar manbai hisoblanadi. "Like", "post", "trend", "hashtag", "story", "reel" kabi birliklar o'zbek internet lug'atiga qarz so'zlar sifatida faol kirib kelgan: layk, post, trend, xeshteg, storika, ril.

Ularning ayrimlari morfologik moslashuvga uchraydi: layklamoq, postlash, trendda bo'lmoq.

2.2. Semantik kengayish

Ingliz tilida "Facebook" kontekstida friend so'zi "do'st sifatida qo'shish", follow esa "obuna bo'lish" ma'nosini anglatadi.

O'zbek tilida ham shunga o'xshash jarayonlar kuzatiladi: do'st qo'shmoq, obuna bo'lmoq birliklari raqamli semantik qiymat kasb etadi.

2.3. So'z yasalishi va kod aralashdirish

Gibrid birliklar keng tarqalgan: bloklash, storika qo'yish, unfollow qilmoq.

Bu holat o'zbek tilidagi affikslarning ingliz tilidagi o'zaklar bilan qo'shib ketishiga misoldir.

3. Semantik xususiyatlar va pragmatik funksiyalar

Ijtimoiy media lug'ati nafaqat nominativ, balki pragmatik funksiyani ham bajaradi: his-tuyg'ularni, baholashlarni va ijtimoiy guruhga mansublikni ifodalaydi.

Ingliz tilidagi misollar: cringe, ghosting, cancel culture;

o'zbek tilida: trendga chiqmoq, layk bosmoq, komment yozmoq..

4. Qiyosiy tahlil

Semantik jarayon	Ingliz tili	O'zbektili
O'zlashtirish	Ichki innovatsiyalar	Asosan anglitsizmlar
So'z shakllanishi	Prefiks va kompozitsion modellar (<i>unfriend</i> , <i>repost</i>)	Affiksatsiya (-lash, -moq)
Semantik kengayish	Faol(friend, like)	Tarjima qilingan va moslashtirilgan (do'st qo'shmoq)

5. Madaniy-lingvistik xususiyatlar

O'zbek internet lug'atida milliy unsurlar va odob me'yorlari (assalomu alaykum, iltimos, rahmat) saqlanib qolgan bo'lsa, ingliz tilidagi internet lug'atida qisqalik va

norasmiylikka urg'u beriladi. Bu holat madaniy va kommunikativ farqlarni yaqqol aks ettiradi.

Xulosa

Ijtimoiy tarmoqlar leksikasi zamonaviy tilning eng dinamik qatlamidir. Uning shakllanishi ingliz va o'zbek tillarida umumiy leksik-semantik mexanizmlarga — o'zlashtirish, so'z yasalishi va semantik kengayishga asoslanadi, biroq har bir til o'ziga xos madaniy xususiyatlarni ham namoyon etadi.

Keyingi tadqiqotlar internet muloqotining pragmatik va sotsiolingvistik jihatlarini o'rganishga qaratilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Apresyan, Yu. D., Leksiksemantika. Moskva: Nauka, 1995 yil.
 2. Teliya, V. N., Metaforizatsiyavauningtildagirol. Moskva: 1988 yil.
 3. Lakoff, G., Jonson, M., Biz yashayotganmetaforalar. Chikago, 1980 yil.
 4. Crystal, D., Til va Internet. Kembrij, 2006 yil.
- Karimov, B., O'zbek tili va internet leksikasi. Toshkent, 2021